Пречистениот текст на Законот за Народниот правобранител ги опфаќа: Законот за Народниот правобранител („Службен весник на РМ“ бр. 60/03), Одлука У бр. 111/2007 на Уставниот суд, Законот за Народниот правобранител („Службен весник на РМ“ бр. 114/09), Законот за Народниот правобранител („Службен весник на РМ“ бр. 181/16) Законот за Народниот правобранител („Службен весник на РМ“ бр. 189/16) и Законот за Народниот правобранител („Службен весник на РМ“ бр. 35/2018)

Закон за Народниот правобранител
(пречистен текст - неофицијално)

I ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредуваат надлежноста, начинот на работа, како и условите за избор и разрешување на Народниот правобранител.

Член 2

Народниот правобранител е орган на Република Македонија кој ги промовира и штити уставните и законските права на граѓаните и на сите други лица кога им се повредени со акти, дејствија и пропуштања на дејствија од органите на државната управа, од органите на единицата на локалната самоуправа и од други органи и организации што имаат јавни овластувања и кој презема дејствија и мерки за заштита на начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во органите на државната власт, органите на единиците на локалната самоуправа и јавните установи и служби, како и врши и други работи утврдени со друг закон.

Со цел промовирање на човековите права и слободи Народниот правобранител ја следи состојбата на почитување на човековите права и укажува на потребата од нивна заштита, спроведува соодветни истражувања, организира едукативни активности, навремено и редовно ја информира јавноста, соработува со граѓанскиот сектор, меѓународните организации и академската јавност, како и дава иницијативи за усогласување на правната регулатива со меѓународните и регионалните стандарди за човековите права.

Промоцијата на човековите права може да се спроведе преку јавниот радиодифузен сервис кој е должен при производството и обезбедувањето на радио и телевизиски програми да придонесува за почитување и промоција на основните човекови права и слободи, како и преку едукативно-промотивни настани со цел јакнење на свеста кај граѓаните и вработените во органите на државната управа и локалната власт.

Народниот правобранител врши превенција од тортура и друг вид на сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување преку спроведување на редовни и ненајавени посети на местата каде лицата се или може да бидат лишени од слобода.

Член 3

Народниот правобранител е независен и самостоен во вршењето на функцијата и никој не смее да влијае на неговата работа и постапување при вршење на неговата функција.

Народниот правобранител работите од својата надлежност ги врши врз основа и во рамките на Уставот, законот и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот.

Во постапката Народниот правобранител може да се повика и на начелото на правичност.

Член 4

Седиштето на Народниот правобранител е во Скопје.

Народниот правобранител има печат во кој е содржан називот и седиштето, грбот и името Република Македонија.

На зградата во која е сместен Народниот правобранител се истакнува називот и седиштето, грбот и знамето на Република Македонија.

II УСЛОВИ ЗА ИЗБОР И РАЗРЕШУВАЊЕ НА НАРОДНИОТ ПРАВОБРАНИТЕЛ

Член 5

Собранието на Република Македонија, по предлог на надлежната комисија на Собранието, го избира и разрешува Народниот правобранител со мнозинство гласови од вкупниот број пратеници, при што мора да има мнозинство гласови од вкупниот број пратеници кои припаѓаат на заедниците што не се мнозинство во Република Македонија. Народниот правобранител се избира за време од осум години, со право на уште еден избор.

Народниот правобранител има повеќе заменици. Бројот на замениците на Народниот правобранител го определува Собранието на Република Македонија на предлог на народниот правобранител.

Замениците на народниот правобранител, по предлог на народниот правобранител ги избира и разрешува Собранието на Република Македонија со мнозинство гласови од вкупниот број пратеници, при што мора да има мнозинство гласови од вкупниот број пратеници кои припаѓаат на заедниците што не се мнозинство во Република Македонија. Замениците на народниот правобранител се избираат за време од осум години, со право на повторен избор.

Постапката за избор на народниот правобранител и неговите заменици започнува три месеци пред истекот на нивниот мандат.

Најдоцна три месеци пред истекот на мандатот на Народниот правобранител, Собранието на Република Македонија распишува оглас. По спроведениот оглас надлежната комисија утврдува предлог и го доставува до Собранието на Република Македонија. Најдоцна три месеци пред истекот на мандатот на замениците, Народниот правобранител распишува оглас. По спроведениот оглас, Народниот правобранител утврдува предлози, при што соодветно треба да бидат застапени двата пола и ги доставува до Собранието на Република Македонија.

Во случај на отсуство или спреченост народниот правобранител го заменува заменикот според утврден распоред од народниот правобранител.

Член 6

За народен правобранител може да биде избрано лице кое ги исполнува општите услови определени со закон за засновање на работен однос, дипломиран правник кој има работно искуство над девет години на правни работи и чија активност е докажана во областа на заштитата на правата на граѓанинот и ужива углед за вршење на функцијата народен правобранител.

За Заменик на Народниот правобранител може да биде избрано лице кое ги исполнува општите услови определени со закон за засновање на работен однос, има завршено високо образование со стекнати најмалку 240 кредити според ЕКТС односно завршен VII/1 степен образование од областа на правото, работно искуство од најмалку 7 години во областа на правото, чија активност е докажана во областа на заштитата и промоцијата на човековите права и ужива углед во вршењето на професијата, што се докажува со добиени оценки за работењето во професијата, релевантни препораки или признанија кои можат да се верификуваат.

Еден од Замениците на Народниот правобранител може да биде избрано лице кои ги исполнува општите услови определени со закон за засновање на работен однос, има завршено високо образование со стекнати најмалку 240 кредити според ЕКТС односно завршен VII/1 степен образование, работно искуство од најмалку 7 години, чија активност е докажана во областа на заштитата и промоцијата на човековите права и ужива углед во вршењето на професијата, што се докажува со добиени оценки за работењето во професијата, релевантни препораки или признанија кои можат да се верификуваат.

При избор на заменици на народниот правобранител без да се нарушат условите пропишани со закон се обезбедува соодветна и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници во Република Македонија.

Член 7

Народниот правобранител пред стапувањето на функцијата дава свечена изјава пред претседателот на Собранието на Република Македонија, која гласи:

"Изјавувам дека функцијата народен правобранител ќе ја вршам совесно и одговорно и ќе ги почитувам Уставот и законите на Република Македонија."

Член 8

Функцијата народен правобранител е неспојлива со вршење на друга јавна функција и професија или со членување во политичка партија.

Член 8-а

Народниот правобранител ја претставува институцијата, раководи и обезбедува законито и ефикасно вршење на работите и задачите.

Народниот правобранител донесува акти за кои е овластен, врши други работи од надлежност на институцијата во согласност со закон.

Народниот правобранител може да пренесе определени негови овластувања на заменик на народниот правобранител или на раководно лице од Стручната служба.

Член 9

Функцијата Народен правобранител престанува ако:

1) тоа сам го бара;
2) е избран или именуван на друга јавна функција;
3) исполнува услови за старосна пензија;
Народниот правобранител се разрешува пред истекот на мандатот ако:
1) трајно ја загуби способноста за вршење на функцијата;
2) биде осуден за кривично дело на безусловна казна затвор од најмалку шест месеци.

Член 10

Одредбите од членовите 7, 8 и 9 на овој закон се однесуваат и на замениците на народниот правобранител.

III НАДЛЕЖНОСТ И НАЧИН НА РАБОТА

Член 11

Народниот правобранител во вршењето на работите од својата надлежност презема дејствија и мерки за кои е овластен со овој закон заради промоција и заштита на уставните и законските права на граѓаните и заштита на начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници кога се повредени од органите од членот 2 на овој закон.

Член 11-а

Народниот правобранител презема активности со цел промовирање на човековите слободи и права, кои може да се спроведат преку соодветни истражувања од доменот на човековите слободи и права, кампањи и различни форми за јакнење на свеста и едукацијата кај пошироката јавност, како и заеднички промотивни активности во соработка со граѓанскиот сектор, меѓународните организации и академската јавност.

Член 11-б

Народниот правобранител врши превенција и обезбедува посебна заштита на правата на децата и лицата со попреченост, превенција и заштита од тортура и друг вид на сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување во местата каде лицата се или можат да бидат лишени од слобода, како и превенција и посебна заштита на начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во органите на државната власт, органите на единиците на локалната самоуправа и јавните установи и служби.

Член 11-в

Народниот правобранител заедно со претставници на надлежни организации (здруженија) презема дејства и мерки за обезбедување поддршка и заштита на жртвата/ите, нивните права и презентирање на нивните интереси во сите постапки кои

се водат во органите на државната управа, како и постапки пред обвинителството и судовите преку ефикасно и транспарентно истражување на постапувањето од страна на лица со полициски овластувања и припадници на затворската полиција за кривични дела при вршење на службено дејствие и за кривични дела извршени вон службата со употреба на сериозна закана, сила или средства за присилба што за последица има смрт, тешка телесна повреда, телесна повреда, противправно лишување од слобода, мачење и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување и казнување доколу со закон е предвидено кривично гонење по службена должност.

Народниот правобранител во случаи кога е потребно, во согласносст со овласутвањата од членот 32 од овој закон ќе предложи повторно спроведување на определена постапка пред надлежното јавно обвинителство.

Член 11-г

За реализација на надлежноста од членот 11-в од овој закон, Народниот правобранител-механизам за граѓанска контрола покрај овластувањата утвдени во членовите 24 и 32 од овој закон ги презема следниве дејствија и мерки:

- следење и мониторирање на начинот на постапување на сите инволвирани органи, организации и установи,
- да ги разгледа сите списи на внатрашните полициски истраги и на други внатрешни истраги спроведени од надлежен орган, со право на увид во предметите, пристап кон сите релавантни документи (медицинска документација, изјави на жртвите и сведоците, како и на сторителите и сл.), обезбедување на материјални и вербални докази, спроведување на сопствени интервјуа со жрвите, сведоците и сторителите,
- да врши посети во органите, организациите, установите инволвирани во случаите и да предложи повторно спроведување на определена постапка пред надлежниот орган и Јавното обвинителство,
- правна поддршка на жртвите и нивните семејства,
- рано предупредување на лица со полициски овластувања и припадници на затворската полиција.
- следење на примената на прописите, идентификување на пропустите и поднесување иницијативи за измени и дополнувања на закони и други подзаконски акти и нивно усогласување со меѓународни договори ратификувани во согласност со уставот на Република Македонија и
- преземање други мерки определени со закон.

Член 11-д

Во состав на Народниот правобранител-механизам за граѓанска контрола учествуваат три надворешни членови од здруженија

Собрание на Република Македонија распишува јавен оглас за избор на здружение од областа на човековите права, полициското право и правосудството.

Јавниот оглас се објавува во најмалку два дневни весника од кои по еден од весниците што се издаваат на македонски јазик и во весниците што се издаваат на јазикот што го зборувааат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик.

Избраните здруженија номинирааат по еден претставник за надворешен член во Народниот правобранител- механизам за граѓанска контрола, со мандат од една година.

Надворешните членови треб а да ги исполнуваат следните услови:

- да е државјанин на Републлика Македонија
- со правосилна судска пресуда да не им е изречена казна или прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност,

- да имаат стекнато намалку 240 кредити според ЕКТС или завршен VII степен на образование и
- да имаат пет години работно искуство кај надлежни организации (здруженија) во областа на човековите права, полициското право и праводуството.

Народниот правобраните со номинираните лица склучува Договор за ангажирање со кој подетално се утврдуваат нивните права и обврски.

Начинот на работата на надворешните членови подетално ќе биде утврден со посебна Методологија за работа која ќе биде утвдена од сите членови на Народниот правобранител – механизам за граѓанска контрола, а која ќе биде одобрена од Народниот правобранител.

Член 11- ѓ

Народниот правобранител – механизам за граѓанска контрола покренува постапка по барање на странката – жртва или на член на неговото семејство, по иницијатива на претставници на невладиниот сектор, како и по сопствена иницијатива по добиени сознанија (допрен глас) за можни повреди на правото на живот и забрана на тортура од Европската конвенција за човекови права ратификувана согласно Уставот на Република Македонија.

Член 12

Народниот правобранител презема дејствија и мерки за заштита од неоправдано одолжување на судските постапки, почитување на принципот за судење во разумен рок и несовесно и неодговорно вршење на работите на судските служби, неповредувајќи ги принципите на самостојност и независност на судската власт.

Заради заштита на човековите слободи и права кога странката или Народниот правобранител бара, судот му овозможува на Народниот правобранител да дејствува како пријател на судот (amicus curiae).

Народниот правобранител не постапува по предмети за кои е во тек судска постапка, освен во случаите од ставовите 1 и 2 на овој член.

Член 13

Постапката за заштита на уставните и законските права на граѓаните пред народниот правобранител се покренува со поднесување претставка.

Секое лице може да поднесе претставка до Народниот правобранител кога ќе оцени дека му се повредени уставните и законските права или кога се повредени начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во органите од член 2 на овој закон.

Народниот правобранител може да покрене постапка и по сопствена иницијатива, доколку оцени дека на граѓаните им се повредени уставните и законските права утврдени во членот 2 на овој закон.

Член 14

Во постапката пред Народниот правобранител службен јазик е македонскиот јазик и неговото кирилско писмо.

Во постапка што се води пред Народниот правобранител друг јазик што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните и неговото писмо, исто така, е службен јазик.

Одредбите на Законот за општа управна постапка кои се однесуваат на

употребата на јазиците соодветно се применуваат и во постапката пред Народниот правобранител.

Член 15

Секое лице во комуникацијата со Народниот правобранител може да употреби еден од службените јазици и неговото писмо, а Народниот правобранител одговора на македонски јазик и неговото кирилско писмо, како и на службениот јазик и писмо што го употребува подносителот на претставката.

Член 16

Претставката поднесена до Народниот правобранител треба да биде потпишана и да содржи лични податоци за подносителот и да ги содржи околностите, фактите и доказите врз кои се темели претставката.

Во претставката треба да бидат наведени органот, организацијата, установата или лицето на кое се однесува претставката, како и да се наведе дали подносителот веќе вложил правни средства и кои правни средства ги вложил.

Претставката за покренување на постапка се поднесува писмено или усно на записник.

Претставката со која се иницира постапката нема пропишана форма.

Подносителот на претставката е ослободен од плаќање такси за постапката пред Народниот правобранител.

Член 17

Народниот правобранител е должен по претставката да постапува совесно, непристрасно, ефикасно и одговорно.

При постапувањето по претставката Народниот правобранител од заинтересираните страни е должен да ги прибави сите факти и докази што се од суштествено значење за одлучување по претставката.

Член 18

Народниот правобранител во текот на постапката по претставката е должен да ја почитува приватноста и тајноста на податоците што се однесуваат на подносителите од членот 16 на овој закон.

Член 19

Народниот правобранител, постапувајќи по претставката, може:

- да не покрене постапка,
- да покрене постапка и
- да ја запре или прекине постапката.

Член 20

Народниот правобранител нема да покрене постапка по претставката ако:

-претставката е анонимна, освен ако се работи за прашање од општ интерес;

-со претставката се навредува органот или се злоупотребува правото на поднесување претставка (укинато со одлука на Уставниот суд);

-претставката не е комплетна и ако подносителот по претходно укажување од

Народниот правобранител не ја дополнил претставката;

-од претставката се констатира дека се работи за помалку значаен случај кој и по завршеното испитување не би можел да даде соодветни резултати;

-од самата претставка, околностите и приложените факти и докази произлегува дека не се работи за повреда на уставните и законските права на подносителот или лицето во име на кое е поднесена претставката од органите од членот 2 на овој закон;

-не е надлежен да постапува;

-од дејствието или од последната одлука на органот, организацијата или установата изминало повеќе од една година, освен ако оцени дека подносителот го пропуштил рокот од оправдани причини и

-по предметот на претставката во тек е судска постапка, освен за работите од членот 12 ставовите 1 и 2 на овој закон.

Кога Народниот правобранител нема да покрене постапка по претставката согласно со ставот 1 на овој член е должен во рок од 15 дена од денот на приемот на претставката да го извести подносителот на претставката и да му ги објасни причините поради кои ја отфрла претставката и по можност да му го појасни начинот на кој може да го оствари правото.

Член 21

Народниот правобранител ќе покрене постапка по поднесена претставка или по сопствена иницијатива ако од наводите, доказите и фактите приложени кон претставката или од сознанијата добиени на друг начин основано произлегува дека од страна на органите од членот 2 на овој закон се повредени уставните и законските права на граѓаните или се повредени начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците.

Ако Народниот правобранител покрене постапка по сопствена иницијатива или ако друго лице во име на оштетениот му се обрати со претставка, за покренување на постапката е потребна согласност од оштетениот на кого му се повредени уставните и законските права или се повредени начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците.

За покренување на постапката Народниот правобранител го известува подносителот на претставката или другото лице кое во име на оштетениот ја доставил претставката, во рок од 15 дена од денот на приемот на претставката.

Кога Народниот правобранител покренува постапка по сопствена иницијатива за повреда на уставните и законските права на поголем број граѓани, малолетни, немоќни, лица со попреченост, лица со одземена деловна способност, како и лица кои се изложени на тортура и друг вид на свирепо, нечовечко или понижувачко постапување или казнување во органите, организациите и установите во кои слободата на движење е или може да биде ограничена, не е потребна согласност од ставот 2 на овој член.

Член 22

Кога Народниот правобранител ќе одлучи да покрене постапка за тоа го известува подносителот на претставката во рок од 15 дена од денот на приемот на претставката.

Член 23

Народниот правобранител ќе ја запре или прекине постапката по претставката

ако:

-по завршувањето на постапката по претставката се констатира дека не се работи за повреда на уставните и законските права на подносителот од органите од членот 2 на овој закон;

-во текот на постапката по претставката подносителот поведе судска постапка;

-подносителот на претставката не покажува интерес за натамошно водење на постапката;

-подносителот во текот на постапката ја повлече претставката;

-во текот на постапката подносителот на претставката починал, освен ако наследниците не бараат продолжување на започнатата постапка и

-подносителот во меѓувреме го остварил правото од претставката.

Кога Народниот правобранител ќе ја запре или прекине постапката по претставката, должен е веднаш, а најдоцна во рок од 15 дена од денот на настанувањето на околноста за запирање или прекинување на постапката, да го извести подносителот на претставката и да му ги објасни причините поради кои ја запира или прекинува постапката и по можност да му го појасни начинот на кој може да го оствари правото.

Член 24

Заради испитување на претставката, Народниот правобранител во рамките на својата надлежност, кон органите од членот 2 на овој закон, може да ги преземе следниве дејствија и мерки:

-да побара потребни објаснувања, информации и докази за наводите во претставката;

-да влезе во службените простории и да изврши непосреден увид во предметите и работите од нивна надлежност, како и да обезбеди материјални и вербални докази;

-да повика на разговор избрано или именувано лице, службено лице и секое друго лице кое може да даде определени податоци во постапката;

-да побара мислење од научни и стручни институции и вешти лица и

-да преземе други дејствија и мерки определени со закон или друг пропис.

Бараните објаснувања, информации и докази од ставот 1 алинеја 1 на овој член, органите од членот 2 на овој закон се должни да му ги достават на Народниот правобранител веднаш, а најдоцна во рок од осум дена од денот на приемот на барањето за доставување на податоците. Ако од објективни причини се спречени тоа да го сторат се должни, без одлагање, писмено да го известат Народниот правобранител за причините поради кои не се во можност да постапат.

Ако народниот правобранител оцени дека причините од ставот 2 на овој член се оправдани ќе определи нов рок за доставување на бараните објаснувања, информации и докази.

Одбивањето и непочитувањето на барањата на Народниот правобранител за преземањето на дејствијата од ставовите 1 и 2 на овој член се смета за попречување на работата на Народниот правобранител.

Член 25

Народниот правобранител може за попречувањето на работата од членот 24 став 4 од овој закон со посебен извештај да го информира непосредно повисокиот орган, функционерот кој раководи со органот од членот 2 од овој закон или Владата на Република Македонија, а доколку тие не ги преземат потребните мерки, Собранието на Република Македонија.

Владата на Република Македонија по приемот на посебниот извештај за

попречувањето на работата на Народниот правобранител на седница на која задолжително присуствува функционерот или службеното лице што раководи со органот од членот 2 од овој закон на кој се однесува посебниот извештај како и Народниот правобранител, расправа и зазема став со предлог-мерки, а за преземените мерки го известува Народниот правобранител во рокот утврден во посебниот извештај.

Народниот правобранител може, кога е утврдена повреда на уставните и законските права, на трошок на органот од членот 2 од овој закон на кој се однесува предметот, случајот да го објави во средствата за јавно информирање.

Член 26

Лицата од членот 24 став 1 алинеја 3 на овој закон се должни да се јават на поканата на Народниот правобранител и да ги дадат потребните објаснувања во врска со поднесената претставка.

На барање на народниот правобранител, претседателот на Република Македонија, претседателот на Собранието на Република Македонија, претседателот на Владата на Република Македонија и другите функционери кои раководат со органите од членот 2 на овој закон, се должни лично да го примат без одлагање.

Член 27

Органите од членот 2 на овој закон се должни да соработуваат со Народниот правобранител и на негово барање да му ги обезбедат сите докази, податоци и информации, без оглед на степенот на доверливост и да му овозможат спроведување на постапката.

Народниот правобранител е должен да ја чува државната и службената тајна на начин и под услови утврдени со закон и со друг пропис.

Член 28

Народниот правобранител може да го даде своето мислење во однос на заштитата на уставните и законските права и заштитата на начелата на недискриминација и соодветната и правична застапеност на припадниците на заедниците за предметот што е во постапка, без оглед на видот и степенот на постапката што е во тек пред органите од членот 2 и членот 12 став 1 на овој закон.

Во однос на состојбите со обезбедувањето почитување и заштита на уставните и законските права и начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците, народниот правобранител, во рамките на својата надлежност, може по сопствена иницијатива да упатува препораки, мислења и критики до органите од членот 2 и членот 12 став 1 на овој закон.

Член 29

Народниот правобранител, во рамките на својата надлежност, ги следи состојбите во однос на обезбедувањето почитување и заштита на уставните и законските права на граѓаните и почитување на начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците и со вршење посети и увиди во органите од членот 2 на овој закон.

Член 30

Народниот правобранител може до овластените предлагачи да дава иницијатива за измена и дополнување на закони и други подзаконски акти и нивно усогласување со меѓународни договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија, како и за ратификација на меѓународни договори и конвенции кои се однесуваат на прашањата за заштита и унапредување на човековите слободи и права.

Народниот правобранител може да поднесе предлог до Уставниот суд на Република Македонија за оценување на уставноста на законите и уставноста и законитоста на другите прописи или општи акти.

Член 30-а

Во случаи на повреда на уставните и законските права на поголем број граѓани, малолетни лица и лица со попреченост, Народниот правобранител може да поднесе барање до Постојаната Анкетна Комисија за заштита на слободите и правата на граѓанинот во Собранието на Република Македонија за испитување на случаите и преземање на мерки.

Комисијата на ставот 1 на овој член го разгледува барањето и поднесува извештај по истото.

Собранието на Република Македонија на седница го разгледува поднесениот извештај на Комисијата од ставот 2 и утврдува мерки.

Член 30-б

Кога Народниот правобранител со цел заштита на човековите слободи и права дејствува како пријател на судот во тоа својство:

-учествува во сите фази на постапката, со право да биде информиран за закажаните судски рочишта, да му биде овозможен увид во списи и активно да учествува во постапката, со право да бара и даде предлози и мислења.

-судот ги зема предвид неговите барања и предлози, препораки или укажувања дадени до органите над кои надлежно постапува за постапките што се водени пред Народниот правобранител.

Член 31

Народниот правобранител посебно внимание посветува на заштитата на уставните и законските права на лицата лишени од слобода.

Со цел заштита на лицата лишени од слобода Народниот правобранител може во секое време без најава и одобрение да изврши увид и да разговара со лицата сместени во овие места без присуство на службени лица вработени во установата.

Лицата лишени од слобода имаат право претставката да ја достават до Народниот правобранител во затворен плик без проверка од службените лица на органот, организацијата или установата во која се сместени и да добијат одговор во затворен плик без проверка од службените лица.

Член 31-а

Народниот правобранител – Национален превентивен механизам во вршењето на превенцијата од тортура и друг вид на сурово, нечовечко или понижувачко постапување или казнување има надлежност редовно да го испитува постапувањето кон лицата лишени од слобода, да дава препораки на релевантните органи со цел подобрување на постапувањето и условите во местата на лишување од слобода, како и да предлага измени и дополнување на законски прописи.

Народниот правобранител – Национален превентивен механизам, за реализација на активностите од ставот 1 на овој член врши редовни и последователни посети во местата каде лицата се или можат да бидат лишени од слобода. Лишување од слобода значи било која форма на притвор или затворање, или задржување на лица во јавни или приватни капацитети во кои на лицето не му е дозволено своеволно да ги напушти, а по наредба на судски, административен или друг орган.

Народниот правобранител – Национален превентивен механизам има непречен пристап до сите места на лишување од слобода и нивните објекти, пристап до сите информации што се однесуваат на бројот на лица лишени од слобода, како и до бројот на места и нивни локации, пристап до сите информации кои се однесуваат на постапувањето со лицата како и на условите на нивно лишување од слобода, како и можност за разговор без надзор со лицата лишени од слобода, лично или со преведувач, ако тоа се смета за неопходно.

За спроведените посети Народниот правобранител – Национален превентивен механизам изготвува Годишен извештај кој јавно го објавува.

За начинот на остварувањето на посетите од ставот 2 на овој член Народниот правобранител донесува општ акт.

Член 31-б

Раководните службеници и овластените службени лица во органите, организациите и установите во кои лицата се лишуваат од слобода, се должни на Народниот правобранител – Национален превентивен механизам да му овозможат непречен пристап до документите и информациите од челн 31-а став 3 од овој закон кои се однесуваат на лицата лишени од слобода, како и непречен пристап до местата на лишување од слобода и нивните објекти од член 31-а став 3 од овој закон.

Раководните службени лица и овластените службени лица во органите, организациите и установите во кои лицата се лишуваат од слобода, се должни да ги испитаат укажувањата и препораките на Народниот правобранител – Национален превентивен механизам и да го известат најдоцна во рок од 30 дена сметано од денот на приемот на посебниот извештај за можни мерки на примена.

Член 31 – в

Народниот правобранител – механизам за граѓанска контрола за реализација на овластувањата од членовите 11-в, 11-г, 11-д и 11-ѓ од овој закон, со цел утврување на состојбите во врска со постапувањата извршни од страна на лица со полициски овластувања и припадници на затворската полиција може да врши ненајавени посети во органите, институциите и установите.

Народниот правобранител – механизам за граѓанска контрола има пристап до класифицирани информации согласно прописите кои се однесуваат на класифицирани информации и докази без оглед на стапенот на доверливост.

Органите, органазациите и установите се должни да соработуваат со Народниот правобранител – механизам за граѓанска контрола и на негово барање да му ги обезбедат сите докази, податоци и информации без оглед на степенот на доверливост и да му овозможат непречено спроведување на постапката.

За своето работење и спроведените дејствија, Народниот правобранител – механизам за граѓанска конрола подготвува извештај кој е составен дел од Годишниот исвештај за степенот на обезбедувањето почитување,унапредување и заштита на уставните и законските права на граѓаните кој го доставува до Собранието на Република Македонија и јавно го објавува.

За одредени случаи Народниот правобранител – механзам за граѓанска контрола

може да изготвува и Посебни извештаи,,

Член 32

Кога народниот правобранител ќе констатира дека се повредени уставните и законските права на подносителот на претставката од органите од членот 2 и членот 12 став 1 на овој закон или пак се направени други неправилности, може:

-да даде препораки, предлози, мислења и укажувања за начинот на отстранување на констатираните повреди;

-да предложи повторно да се спроведе определена постапка согласно со законот;

-да покрене иницијатива за поведување на дисциплинска или прекршочна постапка против службено, односно одговорно лице и

-да поднесе барање до надлежниот јавен обвинител за покренување на постапка заради утврдување на казнена одговорност, против службено односно одговорно лице, како и активно да учествува во постапката со право да даде предлози и мислења.

Член 33

Кога народниот правобранител ќе констатира дека се повредени уставните и законските права на подносителот на претставката од органите на државната управа и од други органи и организации што имаат јавни овластувања или дека се повредени начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедницата во органите на државната власт, органите на единиците на локалната самоуправа и јавните установи и служби или пак се направени други неправилности и доколку оцени дека извршувањето на управниот акт ќе произведе ненадоместлива штета за правото на заинтересираното лице, ќе бара:

-времено одложување на извршувањето на управниот или друг акт до одлуката на второстепениот орган и

-времено одложување на извршувањето на управниот или друг акт до донесување на одлука од надлежниот суд.

Органите од членот 2 на овој закон се должни веднаш, а најдоцна во рок од три дена од денот на приемот на барањето доставено од Народниот правобранител да ја донесат и да ја достават до народниот правобранител одлуката со која управниот или друг акт е времено одложен од извршување.

Надлежните органи се должни по завршувањето на постапката, одлуката да ја достават и до Народниот правобранител.

Член 34

Органите од членот 2 и членот 12 став 1 од овој закон се должни да го известат Народниот правобранител за преземените мерки за спроведување на неговите барања, предлози, мислења, препораки или укажувања во рокот што тој ќе го определи, а најдоцна во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето доставено од Народниот правобранител.

Ако органот не го извести Народниот правобранител согласно со ставот 1 на овој член или пак неговите заклучоци, барања, предлози, мислења, препораки или укажувања само делумно ги прифати, Народниот правобранител со посебен извештај за тоа го информира непосредно повисокиот орган, функционерот кој раководи со

органот од членот 2 и членот 12 став 1 од овој закон или Владата на Република Македонија, а доколку тие не ги преземат потребните мерки, Собранието на Република Македонија.

Владата на Република Македонија по приемот на посебниот извештај за непочитување и неспроведување на неговите барања, предлози, мислења, препораки или укажувања, на седница на која задолжително присуствува функционерот или службеното лице што раководи со органот од членот 2 од овој закон на кој се однесува посебниот извештај како и Народниот правобранител, расправа и зазема став со предлог-мерки, а за преземените мерки го известува Народниот правобранител во рокот утврден во посебниот извештај.

Народниот правобранител може, кога е утврдена повреда на уставните и законските права, на трошок на органот од ставот 2 на овој закон на која се однесува предметот, случајот да го објави во средствата за јавно информирање.

Член 34-а

Глоба во износ од 1000 до 1500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на раководното службено лице и овластено служебно лице во органите од членот 2 на овој закон кое нема да постапи согласно со одредбите од членовите 24 став (1) алинеја 1, 2 и 3 и став (2), 31-б став (2) и член 34 став (1) на овој Закон.

Глоба во износ од 1500 до 2000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на функционерот кој раководи со органите од членот 2 на овој закон кој нема да постапи согласно со одредбите од членовите 24 став (1) алинеја 1, 2 и 3 и став (2), 31-б став (2) и член 34 став (1) на овој Закон.

Прекршочната постапка за прекршоците од ставовите 1 и 2 на овој член ја води и прекршочни санкции изрекува надлежен суд.

Член 35

Ако органите од членот 2 на овој закон постапат по барањата, препораките, мислењата, предлозите и укажувањата од членот 34 на овој закон во определениот рок, Народниот правобранител ќе констатира дека постапката е завршена и за тоа веднаш ќе го извести подносителот на претставката.

Народниот правобранител ќе констатира дека постапката е завршена и за тоа ќе го извести подносителот на претставката и во случај кога се преземени сите мерки и дејства согласно надлежноста утврдена со овој закон.

IV ЈАВНОСТ НА РАБОТАТА

Член 36

Народниот правобранител го информира Собранието на Република Македонија со годишен извештај. Годишниот извештај содржи анализа за работа на Народниот правобранител, степенот на обезбедувањето почитување, унапредување и заштита на уставните и законските права на граѓаните, почитувањето на начелата на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците од страна на органите од членот 2 од овој закон како и препораки за надминување на констатираните состојби.

Извештајот од ставот 1 на овој член Собранието на Република Македонија го разгледува на седница на Собранието на која задолжително присуствуваат членови на Владата на Република Македонија, односно нејзини претставници.

Собранието на Република Македонија по разгледувањето на извештајот од ставот 2 на овој член утврдува мерки за спроведување на препораките и истиот го доставува до Владата на надлежно постапување.

Владата на Република Македонија на секои шест месеци го информира Собранието на Република Македонија за спроведување на препораките од ставот 3 на овој член.

Известувањата на Владата од ставот 4 на овој закон се разгледуваат на седница на надлежното работно тело на Собранието на Република Македонија. На седницата се поканува Народниот правобранител, а присуствува и претставник на Владата на Република Македонија.

Извештајот на Народниот правобранител задолжително се објавува во средствата за јавно информирање.

Член 37

Народниот правобранител за работите од својата надлежност на органите на единиците на локалната самоуправа на чие подрачје е организирана канцеларија како организациона единица на Народниот правобранител, може да им достави посебен извештај.

Посебните извештаи од ставот 1 на овој член, соопштенијата и другите преземени дејствија Народниот правобранител може да ги објави во средствата за јавно информирање.

V. ПРАВНА ПОЛОЖБА НА НАРОДНИОТ ПРАВОБРАНИТЕЛ

Член 38

Народниот правобранител и замениците на народниот правобранител не можат да бидат повикани на одговорност за дадено мислење и преземени дејства, мерки и активности во вршењето на својата функција.

Член 39

Народниот правобранител, замениците на народниот правобранител и вработените во стручната служба на Народниот правобранител имаат службена легитимација.

Образецот, содржината, постапката и начинот на издавање, користење и одземање на службената легитимација со општ акт ги пропишува народниот правобранител.

Член 40

Народниот правобранител и замениците на народниот правобранител кои до изборот биле во работен однос, имаат право во рок од 30 дена од престанокот на мандатот да се вратат на работно место кое одговара на нивниот степен на стручна подготовка.

Член 41

Народниот правобранител, замениците на народниот правобранител и вработените во стручната служба на Народниот правобранител имаат право и обврска на постојано стручно оспособување и усовршување.

За потребите на стручното оспособување и усовршување се обезбедуваат посебни средства во делот на Буџетот наменет за Народниот правобранител.

Член 42

Како посебни права на народниот правобранител и на замениците на народниот правобранител при вршењето на функцијата се сметаат:

-правото да влегуваат и да имаат слободен пристап на станиците, аеродромите и пристаништата само со покажување на службената легитимација;

-правото на бесплатна употреба на јавен, сувоземен или езерски сообраќај на територијата на Република Македонија, како и на автопатите, површините наменети за паркирање на централно и локално ниво,

-правото на посебна заштита на неговата личност, семејството и имотот, по негово барање доставено до полицијата во местото на живеење, секогаш кога за тоа постојат сериозни причини за неговата безбедност.

Органите, другите субјекти и претпријатијата од член 2 на овој закон се должни без одлагање на народниот правобранител и на замениците на народниот правобранител да им го обезбедат остварувањето на посебните права од овој член.

VI. СТРУЧНА СЛУЖБА

Член 43

За вршење на стручните, административно-техничките и другите работи, се формира Стручна служба на Народниот правобранител.

Народниот правобранител донесува општи акти за организација на работата и систематизација на работните места во Стручната служба, тимот на Националниот превентивен механизам, посебните одделенија и канцелариите на Народниот правобранител, во кои се утврдуваат работните места, описот на работите и работните задачи, вкупниот број на вработени и условите за секое работно место, а на кои согласност дава Собранието на Република Македонија.

Годишните планови за вработување согласно со закон ги донесува Народниот правобранител без претходна согласност или мислење пропишано со закон.

Член 43-а

Народниот правобранител одлучува за вработување, унапредување и засновање работен однос во Стручната служба, во рамките на обезбедените финансиски средства во разделот на Буџетот на Република Македонија наменат за Народниот правобранител без предходна согласност или мислење пропишано со закон.

Постапките за вработување и престанок на работниот однос во Народниот правобранител се спроведуваат со применување на законските прописи кои го уредуваат статусот на административните службеници, Законот за Народниот правобранител и општите акти за организација на работата и систематизација на работните места во Стручната служба, посебните одделенија и канцелариите на народниот правобранител.

При вработувањето во Народниот правобранител се применува начелото на соодветна и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници.

Член 44

Заради извршување на работите од надлежност на народниот правобранител се организираат следниве канцеларии како подрачни организациони единици на Народниот правобранител:

1. Канцеларија на Народниот правобранител во Тетово;
2. Канцеларија на Народниот правобранител во Кичево;
3. Канцеларија на Народниот правобранител во Штип;
4. Канцеларија на Народниот правобранител во Струмица;
5. Канцеларија на Народниот правобранител во Куманово и
6. Канцеларија на Народниот правобранител во Битола.

Со канцелариите на Народниот правобранител раководи заменик на народниот правобранител.

Народниот правобранител со општ акт поблиску го регулира начинот на работата и бројот на вработените, во канцелариите на Народниот правобранител, кои ги вршат работите од надлежност на Народниот правобранител.

Член 45

Заради поефикасна и поуспешна заштита на уставните и законските права на граѓаните во одделни области или за одделни ранливи групи лица, Народниот правобранител може да формира и организира одделенија.

Народниот правобранител – Национален превентивен механизам формира тим за превенција од тортура и друг вид на сурово, нечовечко или понижувачко постапување или казнување.

Народниот правобранител формира посебно одделение за следење на состојбите и заштита на правата на децата како и на лицата со попреченост и посебно одделение за следење на состојбите и заштита од дискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците.

Народниот правобранител за реализација во надлежноста од членовите 11-в и 11-г од овој закон во рамките на стручната служба формира посебна организациона единица Народниот правобранител – механизам за граѓанска контрола.

Народниот правобранител со општ акт поблиску го регулира начинот на работа и бројот на вработените во одделенијата кои ќе ги вршат работите во областа од надлежност на Народниот правобранител.

Член 46

Народниот правобранител од редот на раководните државни службеници именува генерален секретар.

Мандатот на генералниот секретар на Народниот правобранител трае колку и мандатот на народниот правобранител.

Генералниот секретар на Народниот правобранител раководи со стручната служба.

Член 47

Народниот правобранител за својата работа донесува Деловник за работа на Народниот правобранител.

Со Деловникот за работа на Народниот правобранител поблиску се уредуваат начинот на работењето и постапката пред Народниот правобранител.

Деловникот за работа на Народниот правобранител се објавува во “Службен весник на Република Македонија”.

VII. СРЕДСТВА ЗА РАБОТА

Член 48

Средствата за работа на Народниот правобранител, Народниот правобранител – механизам за граѓанска контрола, како и Народниот правобранител – Национален превентивен механизам се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија.

Народниот правобранител предлог пресметката за буџетот ја доставува до Министерство за финансии со кое го усогласува разделот на Буџетот на Република Македонија наменет за него, а доколку не се постигне согласност Народниот правобранител изготвува извештај и го доставува до Владата.

На седница на Владата на која се расправа за утврдување на предлог пресметката за буџетот на Народниот правобранител, задолжително присуствува Народниот правобранител.

Во работните тела на Собранието на Република македонија кога се разгледува Предлог Буџетот на Република Македонија во делот на средства за Народниот правобранител од Буџетот на Република Македонија, задолжително присуствува Народниот правобранител и може да предложи амандмани на овластениот предлагач.

Средствата за работа на Националниот превентивен механизам треба да бидат утврдени во буџетот на Народниот правобранител како посебна буџетска подпрограма.

Средствата за работа на Народниот правобранител – механизам за граѓанска контрола треба да бидат утврдени со Буџет на Народниот правобранител како посебна буџетска подпрограма.

На седницата на Собранието на Република Македонија на која се расправа за Буџетот на Република Македонија задолжително присуствува Народниот правобранител, кој ја образложува предлог пресметката на Буџетот наменет за Народниот правобранител. Собранието на Република Македонија посебно гласа за разделот на Буџетот на Република Македонија наменет за Народниот правобранител.

Со користењето, распределбата и намената на средствата за работа обезбедени во разделот на Буџетот на Република Македонија наменет за Народен правобранител, Народниот правобранител располага самостојно.

Член 49

Платата и другите надоместоци на народниот правобранител и замениците на народниот правобранител се определуваат со закон.

VIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 50

Деловникот за работа на Народниот правобранител и актите за организација на работата и систематизација на работните места, ќе се усогласат со одредбите на овој закон во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на законот.

Актот за начинот на остварување на посебните права на народниот правобранител, замениците на народниот правобранител и овластените лица од народниот правобранител од членот 42 на овој закон и актот за начинот на работата и бројот на вработените во организационите единици на Народниот правобранител од членот 44 став 3 на овој закон, ќе се донесат во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Одлуката за бројот на замениците на народниот правобранител од членот 5 став 2 на овој закон, ја донесува Собранието на Република Македонија во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 51

Организационите единици ќе започнат со работа најдоцна во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 52

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за Народниот правобранител ("Службен весник на Република Македонија" бр. 7/97).

Член 53

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Закон за Народниот правобранител („Службен весник на РМ" бр. 114/09)

Член 7-Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 8-Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Закон за Народниот правобранител („Службен весник на РМ" бр. 181/16)

Член 31-Се овластува Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија да утврди пречистен текст на Законот за Народниот правобранител.

Член 32-Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од три месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 33-Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”, а ќе отпочне да се применува по шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Закон за Народниот правобранител („Службен весник на РМ“ бр. 189/16)

Член 10-Се овластува Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија да утврди пречистен текст на Законот за Народниот правобранител.

Член 11-Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”, а ќе отпочне да се применува по шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 5 од Законот за народниот правобранител (,,Службен весник на РМ,, бр.35/18) - Актите за организација на работата и систематизација на работните места во стручната служба, тимот на Националниот превентивен механизам, посебните одделенија и канцелариите на Народниот правобранител ќе се усогласат со одредбите на овој закон во рок од три месеци од денот на неговото влегување во сила

ЗАБЕЛЕШКА:

Измените и дополнувањата на Законот за народниот правобранител објавени во (**„**Службен весник на РМ“ бр. 114/09) се забележани со зелена боја,

Измените и дополнувањата на Законот за народниот правобранител објавени во („Службен весник на РМ“ бр. 181/16) се забележани со црвена боја и

Измените и дополнувањата на Законот за народниот правобранител објавени во („Службен весник на РМ“ бр. 189/16) се забележани со плава боја

Измените и дополнувањата на Законот за народниот правобранител објавени во („Службен весник на РМ“ бр. 35/18) се забележани со **лила** боја